CZU: 37.043.2-056.26 DOI:10.5281/zenodo.7138266

EDUCAŢIA INCLUZIVĂ ŞI CERINŢELE PIEŢEI MUNCII PENTRU TINERII CU DIZABILITĂŢI

Mihaela TOMA
Drd.
https://orcid.org/ 0000-0002-9912-6089
Universitatea de Stat din Moldova

În acest articol este abordată importanţa educaţiei incluzive pentru elevii/ tinerii cu dizabilităţi în vederea integrării lor pe piaţa muncii şi să corespundă măcar parţial,cerinţelor acesteia.Pornind de la principiile egalităţii de şanse în rândul tuturor categoriilor de beneficiari a educaţiei şi asigurarea accesului şi participării active în orice instituţie de învăţământ,facilitându-le o educaţie adecvată şi de înaltă calitate,în corelaţie directă cu tipul şi gradul de dizabilitate cu care se confruntă fiecare în parte.De asemenea,trebuie să beneficieze de servicii suplimentare de sprijin,o echipă care să colaboreze strâns între ei,pentru a veni în ajutorul elevului/tânărului cu dizabilităţi,atât personal didactic specializat,cât şi medical,personal auxiliar.Încă din timpul şcolarizării,elevii cu dizabilităţi trebuie să li se insufle sentimentul de responsabilitate,având în cadrul activităţilor şcolare/extraşcolare,în sala de clasă anumite reguli pe care să le respecte,să îşi formeze şi să exerseze anumite abilităţi,priceperi şi deprinderi de lucru,măcar un cumul minim,transformate în competenţe ce îi vor ajuta în viaţa cotidiană.

Cuvinte-cheie: *integrare profesională, tineri cu dizabilităţi, educaţie incluzivă.*

Procesul incluziunii şi implementarea educaţiei incluzive,presupune multiple provocări,plecând de la nivel managerial şi a personalului de conducere,care deţine un rol major în introducerea practicării educaţiei incluzive în clasele din învăţământul de masă pentru a le facilita accesul şi participarea elevilor cu cerinţe educaţionale speciale la o educaţie adecvată şi de calitate,precum şi oferirea de şanse egale, alături de eleviii tipici din aceste şcoli.

Personalul de conducere este cel care ar trebui să manifeste o atitudine pozitivă,alături de empatie,toleranţă,acceptare faţă de copiii cu cerinţe

educaţionale,ca aceştia la rândul lor să le-o insufle cadrelor didactice care au fost solicitaţi de către părinţii elevilor cu CES în vederea incluziunii lor în sala de clasă alături de eleviii tipici.

În primul rând,cadrele didactice din învăţământul de masă ar trebui să li se ofere oportunitatea de a se perfecţiona profesional, prin intermediul unor cursuri de formare care să vizeze dizabilităţile elevilor cu nevoi speciale ce urmează a fi integraţi în instituţia de învăţământ respectivă,pentru a putea să practice o educaţie incluzivă adecvată şi adaptată pentru eleviii cu cerinţe educaţionale,să acumuleze informaţii noi despre particularităţile specifice ale acestor elevi în funcţie de tipul şi de gradul deficienţei cu care se confruntă.

Totodată este benefică formarea profesională în domeniul educaţiei speciale pentru cadrele didactice din învăţământul de masă,întrucât aceştia şi-ar putea diminua sau chiar înlătura ideile preconcepute despre copiii cu cerinţe educaţionale,în general,respectiv ar putea avea la rândul lor o influenţă pozitivă asupra părinţilor elevilor tipici în vederea informării şi sensibilizării acestora despre aceste situaţii speciale ale copiilor în cauză,dar şi a elevilor tipici,de a-i încuraja să interacţioneze,să socializeze,să stabilească relaţii de prietenie,să îi ajute când aceştia le cer ajutorul la anumite sarcini sau în diferite situaţii în care ei întâmpină dificultăţi.

O planificare optimă,din momentul în care se ia decizia la nivelul unei instituţii din învăţământul de masă,de a fi incluşi copii cu cerinţe educaţionale trebuie să aibă la bază o comunicare deschisă între personalul şcolii,părinţii elevilor tipici şi cei a-i elevilor cu nevoi speciale,evitându-se astfel,conflictele ulterioare ce pot interveni pe parcurs între aceştia.

În vederea obţinerii unui progres şcolar în rândul elevilor cu cerinţe educaţionale speciale este obligatoriu lucrul în echipă în cadrul şcolii,team-teaching,prin implicarea mai multor cadre didactice din şcoală sau şi din afara ei,chiar din învăţământul special,spre exemplu de la care ar putea învăţa noi tehnici şi metode de lucru interactive,activ-participative în cadrul procesului instructiv-educativ al elevilor cu dizabilităţi.Pentru aplicarea practicilor incluzive pentru elevul cu cerinţe educaţionale speciale,presupune colaborarea eficientă între cadrele didactice de la clasă,profesorul de sprijin,consilierul şcolar,psihologul şcolii,logoped,personalul medical şi implicit un parteneriat strâns între

personalul şcolii şi părinţii elevilor cu cerinţe educaţionale speciale,în vederea întocmirii unui plan individualizat personalizat sau plen educaţional individualizat în funcţie de nevoile speciale pe care le posedă,în corelaţie cu vârsta mintală,ţinând cont de discrepanţa dintre cea cronologică,la elaborarea acestor planuri de intervenţie trebuie să participe toţi actorii implicaţi în acest proces.

Astfel,oferindu-le un anumit procent de independenţă,elevilor cu nevoi speciale,contribuie la micşorarea sentimentului de inferioritate în comparaţie cu persoanele tipice,li se amplifică stima şi încrederea de sine.Aceştia vor alege anumite ateliere de lucru la care vor să participe,în funcţie de domeniul de activitate preferat,iar alături de alte persoane din cadrul comunităţii locale vor lucra un program redus,sub supraveghere şi le va fi asigurată,în prealabil,o pregătire profesională iniţială şi continuă,în anumite centre de zi specializate,pentru persoane cu dizabilităţi.Ulterior,la finalizarea studiilor,tinerii cu dizabilităţi au posibilitatea de a fi integraţi profesional în cadrul societăţii[2].

Un aspect deosebit de important îl constituie incluziunea socială a tinerilor cu cerinţe educaţionale,încă de pe parcursul demersului educaţional,prin participarea şi implicarea lor în activităţi ce se desfăşoară anual la nivelul comunităţii locale.Prin activităţile extracurriculare,elevii cu cerinţe educaţionale speciale,vor valorifica experienţele personale în acţiuni de viaţă cotidiană,ce vor contribui la dezvoltarea unui minim de cunoştinţe şi aptitudini,abilităţi,competenţe ce le vor folosi,atât în viaţa de zi cu zi,cât şi după angajare,în activitatea profesională.Pe plan social,educaţia ajunge să fie un element esenţial şi indispensabil a tuturor individizilor,iar la nivel individual,un factor determinant al dezvoltării personalităţii,independenţa individului şi formarea autonomiei personale.

Incluziunea socială se bazează pe adaptarea individului la cerinţele societăţii ce se află în continuă schimbare,iar aceasta presupune echilibrul dintre asimilare şi acomodare,fiind circumstanţa prin care un individ sau un grup de persoane reuşesc să se integreze într-un mediu nou social,astfel tinerii cu dizabilităţi au nevoie de sprijin şi atitudini de acceptare din partea celorlalţi individizi în vederea îndeplinirii acestui scop[3].

De regulă,pentru elevii/tinerii cu dizabilităţi se folosesc următoarele metode:clasice,cum ar fi:conversaţia, demonstraţia, expunerea; metode

moderne:problematizarea, expunerea prin intermediul mijloacelor multimedia; metode intuitive sunt fundamentate pe observarea directă, concret-senzorială a obiectelor şi fenomenelor realităţii sau a înlocuitorilor acestora;metode de comunicare orală, expozitive –explicaţia, descrierea; metode activ- participative,ce promovează procesul de explorare personală şi interacţiunea cu ceilalţi colegi.

În utilizarea acestora se recomandă să se ţină cont şi de următoarele,în activitatea cu elevii/tinerii cu cerinţe educaţionale speciale este utilă folosirea unui limbaj adecvat, conform nivelului comunicării verbale,ce presupune expunerea clară, precisă şi concisă; sistematizarea ideilor;utilizarea diferitelor procedee şi materiale didactice intuitive; dinamizarea elevilor prin întrebări de verificare pentru a identifica gradul de înţelegere a conţinuturilor de către aceştia şi pentru a relua anumite secvenţe sau a veni cu o serie de completări,cu noi explicaţii şi clarificări atunci când este nevoie să se facă această operaţiune.

Cel mai frecvent folosite sunt următoarele:metodele de simulare (bazate pe jocul didactic şi dramatizare) ce pot fi implementate cu succes atât în ceea ce priveşte conţinutul unor discipline,cât şi în formarea şi dezvoltarea comunicării la elevii cu deficienţe mintale şi senzoriale. Implicarea lor cât mai directă în situaţii şi conjuncturi de viaţă simulate (activităţi de tip „jocul de-a…") trezeşte motivaţia şi favorizează participarea activă, emoţională a elevilor, fiind considerat şi un mijloc de socializare şi interrelaţionare cu cei din jur.

Metoda demonstraţiei ajută elevii să cunoască şi să aprofundeze semnificaţia elementelor de bază ale unui eveniment sau proces,cu ajutorul profesorului,expunând elevilor obiectele şi fenomenele realităţii cu scopul de a le garanta o bază perceptivă concret-senzorială.Demonstraţia şi tipurile acesteia moderne,se foloseşte,preponderent,mai ales în cazul elevilor cu dizabilităţi, o practică uzuală la toate disciplinele de învăţământ şi la toate activităţile de terapie educaţională care se derulează sub îndrumarea cadrului didactic. Alături de metoda demonstraţiei, exerciţiul constituie o metodă cu o largă aplicabilitate în educaţia specială, mai ales în activităţile de consolidare a cunoştinţelor şi de antrenare a deprinderilor.

În contextul activităţilor specifice educaţiei speciale, mai ales pentru copiii cu deficienţe de intelect, tulburări asociate (autismul, sindromul Down) sau pentru cei cu tulburări senzoriale, metoda imitaţiei şi pro-

cedeul înlănţuirii şi modelării ocupă un loc esenţial,prin corelaţia dintre compatibilitatea existentă între specificul acestora şi particularităţile de învăţare ale acelor categorii de subiecţi, pe de o parte, dar şi importanţa calităţii acestor metode şi procedee,foarte adecvate şi eficiente în situaţiile de prezentare, antrenare şi consolidare ale noilor cunoştinţe şi deprinderi din diverse discipline pe care elevii trebuie să le însuşească, pe de altă parte[1].

La nivel profesional,incluziunea tinerilor cu CES,care au absolvit zece clase în cadrul învăţământului special constituie o problemă semnificativă în societatea actuală,deoarece este scăzut nivelul de creare a noi locuri de muncă pe piaţa muncii,în general,iar pentru aceste cazuri,specifice,necesită o abordare diferită a cerinţelor pieţei muncii,asigurarea adaptării unor condiţii de muncă optime,precum şi a programului de lucru,în raport cu tipul şi gradul dizabilităţii.

De asemenea,se recomandă aplicarea unui test Holland încă din timpul şcolarizării sau o adaptare după acest format de test,pe înţelesul elevilor cu cerinţe educaţionale speciale,în cadrul orelor de consiliere şi orientare,pentru a identifica la tinerii cu dizabilităţi,interesele şi aspiraţiile lor,domeniul şi profesia spre care se orientează în corelaţie directă cu abilităţile, aptitudinile, priceperile,deprinderile şi competenţele dezvoltate, respectiv capacitatea de a aplica cunoştinţele teoretice asimilate pe parcursul demersului educaţional în practică,pentru a rezolva unele situaţii-problemă sau a unor conflicte minore ce pot să apară între angajaţi.

Pe parcursul traseului educaţional,personalul didactic,în cadrul activităţilor extracurriculare pot desfăşura activităţi de voluntariat cu elevii în anumite fabrici,instituţii private,unde să exerseze,să înveţe etapele de lucru,să execute câteva ore de lucru săptămânal,în practică,pentru a se obişnui cu modul de lucru,să interacţioneze cu ceilalţi angajaţi,să îşi testeze rezistenţa la efort fizic,răbdarea în a finaliza sarcina dată,observarea comportamentului în timpul lucrului individual sau în echipă,respectarea regulilor propuse şi a programului de lucru stabilit,ce îl vor ajuta,ulterior,să se integreze mai uşor la locul de muncă pe care îl va obţine după finalizarea studiilor.

Se remarcă,nevoia de consiliere psihologică din partea unui specialist şi de servicii medicale permanente,evidenţierea beneficiior pe care le au angajatorii în urma angajării unui anumit număr de persoane cu dizabilităţi,dar şi identificarea avantajelor pe care le au tinerii cu dizabi-

lităţi prin încadrarea lor profesională,dezavantajele şi riscurile care pot să intervină pentru ceilalţi angajaţi.

Concluzii

Orice persoană are dreptul la educaţie şi la integrare socio-profesională de calitate,prin oferirea de suport moral şi financiar din partea familiei şi susţinere din partea tuturor cetăţenilor din societate.

Educaţia incluzivă deţine un loc foarte important în evoluţia copilului cu nevoi speciale,pe toate planurile dezvoltării sale.

Referinţe bibliografice

1. GHERGUŢ, Alois (2013)-*Sinteze de psihopedagogie specială-Ghid pentru concursuri şi examene de obţinere a gradelor didactice*, Iaşi, ediţia a III-a, Polirom, pp.124,125.
2. GHERGUŢ, Alois, FRUMOS, Luciana (2019) - *Educaţia incluzivă - Ghid metodologic*, Iaşi, Polirom, pp.357-365.
3. PĂUNESCU, Constantin ș.a. *(1997) - Terapia educaţională integrată*, Bucureşti, Pro Humanitate, 273 p.